

NELA MAROUŠOVÁ

Anotace:

Řecká menšina na území Československa je poměrně „mladou“ minoritou. Až do konce 40. let 20. století představovala tato etnická skupina malou či nepatrnou část obyvatelstva. Ve větším počtu se v Československu začala objevovat v roce 1948 v souvislosti s řeckou občanskou válkou v letech 1946-1949, kdy bylo Řecko polarizováno na dvě odlišné politické ideologie.

Klíčová slova:

Řecké děti, Řecko, Řecká občanská válka, řecká emigrace, integrace, menšiny v Československu, emigrace

Popis projektu:

Řecká občanská válka byla jedním z nejkrvavějších konfliktů, který se kdy na Peloponésském poloostrově a přilehlých ostrovech v Egejském moři odehrál. Spor propukl mezi levicovými jednotkami (Komunistická strana Řecka – KKE a Národně osvobozená fronta EAM a jejich ozbrojené jednotky – ELAS, později Řecká demokratická armáda – DSE) a konzervativní vládou podporovanou Británií a Spojenými státy americkými. Kvůli spojeneckému bombardování řeckých vesnic se levicové strany rozhodly zachánit své podporující občany (především děti), pro které hledaly azyl u zemí sovětského bloku. Tak se do Československa dostalo asi 3900¹ dětí, ke kterým se později připojili i dospělí. Právě těmto dnes již dospělým dětem bych ráda věnovala pozornost ve svém projektu. Projekt bych ráda postavila na základě setkávání se s „dětmi“, které do Československa přišly zjistila a zaznamenala jejich osobní zkušenosti jak s válkou a válečnými následky, tak především vzpomínky na první kontakty s československými občany a prvotní problémy spojené s integračním procesem.

Vzhledem k tomu, že československá vláda zaujala vůči řeckým uprchlíkům velmi vstřícný postoj, mohla jejich začleňování do československé společnosti probíhat vcelku hladce. Emigranti se nejprve dostali do emigračních středisek, kde byli ovšem od společnosti izolováni. Tato fáze trvala asi dva roky, tedy od roku 1949 do roku 1951. Po tomto období nastává postupná emancipace řeckého obyvatelstva na území Československa. Přibývá například smíšených manželství a emigranti se stěhují z venkovských emigračních středisek blíže k průmyslovým centrům.² Na konci 80. let se pak velká část řecké emigrace vrací zpět do Řecka. V této části projektu bych ráda zjistila, proč někteří z Řeků v Československu a posléze v České republice zůstali a nevrátili se zpět do rodné vlasti. Zda k tomu měli důvody rodinné (smíšená manželství), pracovní či ekonomické.

Cíl projektu:

Cílem mého projektu je tedy na základě osobních rozhovorů s pamětníky zjistit průběh celého integračního procesu a za pomoci zjištěných informací ve formě publikace. Získané informace bych využila ke zodpovězení vytyčených bodů k popisu řecké menšiny na území Československa a České republiky.

1. Popis příchodu do Československa a popis fungování emigračních středisek pro řecké obyvatelstvo.
2. Postupná emancipace a začlenění do společnosti – spojitosti a odlišnosti z pohledu emigrantů (také pohled na československé obyvatele)
3. Dále se také zaměřit na hlavní emigrační střediska, která se nacházela především na severní Moravě v oblasti Žamberka, Jeseníku a Krnova.³

¹ HRADEČNÝ, Pavel: Řecká komunita v Československu. Její vznik a počáteční vývoj (1948-1954). Praha 2000, s 26.

² TSIVOS, Konstantinos: Řecká emigrace v Československu (1948-1968). Od jednoho k druhému. Praha 2011, s. 126.

³ HRADEČNÝ, Pavel: Řecká komunita v Československu. Její vznik a počáteční vývoj (1948-1954). Praha 2000, s 189.

4. Zjistit důvody, které vedly část emigrantů v setrvání v Československu (posléze v České republice) i po pádu železné opony.

Použitá metoda:

Pro svůj projekt bych na základě analýzy získaných informací od různých narátorů použila kvalitativní metodu, která představuje nejvíce relevantní metodu pro projekt formou orální historie.⁴ Jako vhodnou metodu jsem dále zvolila narativní dotazování ve smyslu životopisného vypravování – narrative Befragung⁵, abych mohla lépe sestavit profily emigrantů a postihnout jejich „příběhy“ od příjezdu do konce pobytu v Československu. Z tohoto důvodu je projekt velmi časově náročný. Narátory bych oslovovala jednotlivě a získávala je metodou tzv. „sněhové koule“⁶, kdy mi již získaní narátoři poskytovali další potencionální narátory. Projekt bude taktéž zpracováván za pomoci dobových pramenů a literatury.

Použité prameny:

Kromě orálních pramenů bych při výkumu využila především pramenů Sociálního odboru-Řecká emigrace a Archivu ministerstva zahraničí (Teritoriální odbor – Řecko, Mezinárodní odbor). Dále pak prameny ze Státních okresních archivů zkoumaných oblastí.

Zpracování tématu v literatuře:

Na téma řecké emigrace v Československu vzniklo již několik publikací, které se ovšem týkaly všeobecné roviny emigrace a jejich statistickým údajům. Zde lze jmenovat práci Konstantinose Tsivose *Řecká emigrace v Československu (1948-1968)*. Práci s narátory využili ve své práci *Vyschly nám slzy...* Kateřina Králová a Konstantinos Tsivos a kol.

Bibliografie:

1. BARTOLENOVÁ, Miroslava: Osudy gréckej menšiny v Československu. *Studia historica Brunensia* Roč. 59, č. 1-2 (2012), s. 129-155.
2. BOTU, Antula, KONEČNÝ, Milan: Domovy řeckých dětí v Československu. *Studia territorialia*. 1, Supplementum č. 1 (2010), s. 185-198.

⁴VANĚK, Miroslav: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha 2004, s. 103.

⁵VANĚK, Miroslav: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha 2004, s. 55.

⁶VANĚK, Miroslav: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha 2004, s. 60.

3. BOTU, Antula, KONEČNÝ, Milan: Řečtí uprchlíci. Kronika řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948-1989. Praha 2005.
4. CIRONIS, Petros: Akce „Řecké děti 1948“. Dokumenty, vzpomínky a komentáře na emigraci hellénských dětí v roce 1948 do Československa. Rokycany 2001.
5. GABAL, Ivan: Etnické menšiny ve střední Evropě. Praha 1999.
6. HRADEČNÝ, Pavel: Řecká komunita v Československu: její vznik a počáteční vývoj (1948-1954). Praha 2000.
7. CHÁBOVÁ, Kyriaki: Vzdělávání řeckých dětí v Československu v letech 1948-1968. *Studia territorialia*. 1, Supplementum č. 1 (2010), s. 199-210.
8. KOKOSIS, Konstantinos. Achilleas, Achil, nebo-- nic. Zlaté Hory: Rula, 2011.
9. KRÁLOVÁ, Kateřina – TSIVOS, Konstantinos: Vyschly nám slzy... řečtí uprchlíci v Československu. Praha 2012.
10. KRÁLOVÁ, Kateřina: Otázka loajality řecké emigrace v Československu v letech 1948 až 1968. In: *Slovanský přehled. Review for Central, Eastern and Southeastern European History*. Praha : Historický ústav AV ČR 95, č. 3, (2009,) s. 337-350.
11. MARTINEK, Libor. K literární tvorbě spisovatelů řecké národnostní menšiny v Československu a České republice Praxitelise Makrise a Sotirise Joanidise. In: ZEMANOVÁ, Zuzana; POŘÍZKOVÁ, Lenka. *Cizinec – vyhnanec – přistěhovalec*. Sborník příspěvků z mezinárodního symposia Umění a kultury střední Evropy 2011. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. S. 251–261.
12. MARTINEK, Libor. Praxitelis Makris – řecký spisovatel píšící česky. *Průhledy*. Roč. 2009, č. 1, s. 9–10.
13. MARTINEK, Libor. Příspěvek k problematice řecké a slavomakedonské emigrace v Československu a v České republice po 2. světové válce.. In: *Slezský sborník*. Opava: Slezský ústav AV ČR v Opavě, 2003. Ročník 101, č. 4. S. 470–481.
14. MARTINEK, Libor. Spisovatelé řecké národnosti z Jeseníků. In: *Okraj a střed v jazyce a v literatuře*. Ústí nad Labem: UJEP, 2003. S. 462–467.
15. *Národnostní menšiny a majoritní společnost v České republice a v zemích střední Evropy v 90. letech XX. století..* Opava, 1998. 312 s. [Sborník z mezinárodní konference, Opava 13. 10. 1998 - 14. 10. 1998].
16. PETRÁŠ, René: Menšiny v komunistickém Československu: právní a faktické postavené národnostních menšin v českých zemích v letech 1948-1970. Praha 2007.

17. TSIVOS, Konstantinos: Makedonská otázka v souvislosti s řeckou občanskou válkou - Slavomakedonci jako součást řecké emigrace v Československu. In: Slovanský přehled. Review for Central, Eastern and Southeastern European History. Praha : Historický ústav AV ČR 95, č. 3, (2009,) s. 319-336.
18. TSIVOS, Konstantinos: Rok 1968 podle periodika Agonistis: vnitrostranická krize a Pražské jaro v interpretaci listu řeckých politických emigrantů v Československu. Studia territorialia. 1, Supplementum č. 1, (2010,) s. 25-36.
19. TSIVOS, Konstantinos: Řecká emigrace v Československu (1948-1968) . Od jednoho rozštěpení ke druhému. Praha 2012.
20. VANĚK, Miroslav: Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha 2004.
21. ZISSAKI-HEALEY, Tassula: Řecký politický exil a národnostní menšina v českých zemích. Praha 2013.

Časová náročnost:

Vzhledem k většímu množství oslovených narátorů (asi 10--15) bude projekt probíhat v rozmezí 1,5--2 let.

Struktura práce:

- 1) Úvod
- 2) Metodologie
 - a) Cíle výzkumu
 - b) Použité metody a analýzy
 - c) Rozbor použitých pramenů a literatury
 - d) Představení narátorů
- 3) Teoretická část
 - a) Historický kontext
 - b) Politické souvislosti
 - c) Demografické statistiky emigrace
- 4) Praktická část
 - a) Vzpomínky na občanskou válku a emigraci (1948-1949)
 - b) Popis emigračního tábora (1950)
 - c) Kontakty s ostatním obyvatelstvem
 - d) Smíšená manželství
 - e) Řekové a rok 1968
 - f) Menšina v během normalizace
 - g) Rok 1989 a návrat domů
 - h) Ti, kteří zůstali
- 5) Analýza získaných dat
 - a) Sociologické a ekonomické statuty
 - b) Vzdělávání emigrantů
 - c) Pracovní a kulturní začlenění emigrantů
 - d) Politická orientace a stranictví emigrantů
- 6) Závěr
- 7) Resumé
- 8) Použité prameny a literatura
- 9) Přepisy rozhovorů
- 10) Obrazová a dokumentová příloha

Rozpočet odhadovaných nákladů:

1. Cestovné – cca 20 000,-Kč
2. Tisk, kopie (prameny, literatura) – cca 6000,-Kč
3. Náklady na vydání publikace – 150 000,-Kč

Celkové náklady: 176 000,-Kč

Resumé:

The Greek minority project in Czechoslovakia and the Czech Republic deals with the Greek population that emigrated from Greece due to the Greek civil war in the late 1940s and early 1950s. It is about mapping this minority and describing its experience with emigration and integration with the inhabitants of Czechoslovakia, later in the Czech Republic.